

Modern Türklük Araştırmaları Dergisi

Cilt 5, Sayı 3 (Eylül 2008)

Mak. #40, ss. 175-176

Telif Hakkı®Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Tanıtma

Asadullah Merdani (Yayına Hazırlayan), *Hekim Tilim Han Divanı*, Birinci Cilt, Kum 2007, 281 s. ISBN 978-964-04-0492-8

18. yüzyılın ikinci yarısında orta İran'da (Save) yaşamış bir Türk şairinin divanı ilk olarak gün ışığına çıktı. Adını daha çok *Divanı Lugâti't-Türk*'ün müstensihisi Saveli Muhammed'den bildiğimiz Save şehri orta İran'da günümüze kadar Türk varlığını yaşatmaktadır. Sözünü edeceğimiz Divan da eski bir Türk şehri olan Save'de yaşamış Tilimhan'a aittir. Kitabın önemi eserin yazılış tarihi ve coğrafyasıyla ilgilidir. Eser, söz konusu tarihte hem de orta İran'da Türk yazı geleneğinin devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

18. yüzyılda orta İran'da yaşamış Türkçenin özellikleri bakımından önemli olan bu eser coğrafi bakımdan Batı Türkçesinin Doğu Türkçesiyle ilişkileri açısından da önemli bir yere sahiptir. Söz konusu eserin orta İran'daki Türklerin tanıtılması ve Türk dil bilimi ve edebiyatı çalışmalarına katkılar bulunacağı kanısındayız.

Divanı yayına hazırlayan ve üzerinde incelemede bulunan Asadullah Merdani'ye göre Tilimhan, Fuzulî, Nesimî, Molla Penah Vakıf, Şah İsmail Hataî, Mahdumkulu ve Hasta Kasım'dan etkilenmiştir.

Bu yazıda tanıtmaya çalışacağımız eser 245 yıl önce orta İran'ın Save şehrinde yaşamış olan Tilim Han'ın şiir divanıdır. Sözünü ettiğimiz bu eser ilk olarak Ali Kemali tarafından 20-30 sene önce el yazmaları biçiminde bulunduysa da eserin yayınlanmasına araştırmacının ömrü kifayet etmedi. Ayrıca topladığı metinler de çeşitli sebeplerle son zamanlara kadar yayınlanmamıştır. Bu kitabı yayına hazırlayan Asadullah Merdani, Ali Kemali'nin ölümüyle sonuçsuz kalan Tilim Han projesini yeni nüshaların bulunması üzerine tamamlamış oldu. 2000 tirajlı bu kitabın ön-kapağında Arap alfabesiyle, arka kapağında ise Latin alfabesiyle *Hekim Tilim Han Divanı* başlıkları yazılmaktadır.

Divanın ön sözü Arap ve Latin harfleriyle başlıyor (ss. 11-31). Ön sözü Save şehri ve Tilim Han hakkında kısa bir "Tanıtma" takip ediyor (ss. 32-37). Buradan Save'nin Halacistan'la komşu olduğunu da öğreniyoruz. Tanıtmadan sonra beş bölümden oluşan şiirler başlıyor: Birinci bölümde "Mezhebi Şiirlerden" (Allah Âla, Saldı Saye Muhammed, Peygamber Vafında, Hazreti Ali Vafında vb. (38-79)) oluşurken, ikinci bölümde "Lirik Koşmalar, Cinas Koşmalar ve Dörtlükler" (Buğda, Şecer Ata Minenedir Tamaşa, Göyül Gerek Bir İlgara Bend Ola vb. (80-172)), üçüncü bölümde "Geraylılar ve Başka Kısa Şiirler" (Sallana Sallana, İntizaram Müslümanlar, Özün Eyle Çare Dilber, Haber ver vb. (173-210)), dördüncü bölümde "Cığalı Cinaslar" (Ağada, Ayasın, Başabaş, Senem Eylesen, Ay İçine Men vb.(211-235)), beşinci bölümde ise "Çeşitli Ölçüler ve Formalarda Değişik Konularda Şiirler" (Möv ve Koyunun Behsi, Konuğa Hörmət, Yer ile Göğün Değişmesi vb. (236-281)) yer almaktadır.

Asadullah Merdani'nin, bu kitabı hazırlarken faydalandığı kaynakları şunlar olmuş: El yazmaları,

Zehtabi ve Ali Kemali'nin *Tilim Han Hayatı ve Yaratıcılığı*, Ali Kafkasyalı'nın, *İran Türklerinin Aşık Muhiti* (Erzurum, Türkiye). Eserin sonunda bir okuma kılavuzu ile fotoğraflar da yer almaktadır. Eseri neşre hazırlayan Asadullah Merdani'ye teşekkür ediyoruz.

Musa Rahimi (Ankara)

(E-yayın tarihi: 3 Ekim 2008)